

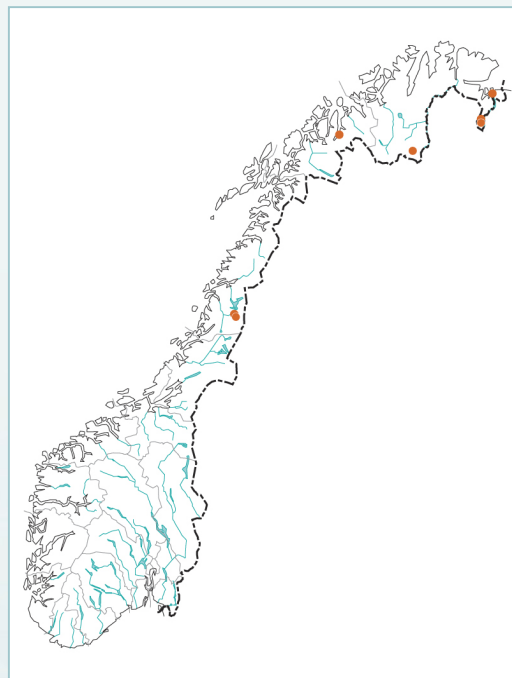
Mårhund *Nyctereutes procyonoides*

Fremmed art

Mårhundens karakteristiske, svarte ansikt er omkranset av lysere pels i pannen og på snuten, og dyret ligner derfor en vaskebjørn. Selv om mårhund har et spesielt utseende, kan den likevel lett forveksles med arter som rev (særlig varianter av korsrev) eller grevling.

Status
Kategori Ukjent risiko på Norsk svarteliste 2007

Sikre observasjoner av mårhund foreligger så langt fra Finnmark, Troms og Nordland.

Kjennetegn

Mårhund er 55–80 cm, har en hale på 15–26 cm og veier 5–10 kg. Vekta om våren er gjerne bare halvparten av høstvekta. Føttene er relativt spinkle og korte, og kroppen er kompakt og virker noe klumpete. Pelsen er tett og langhåret og går i brunt, grått, hvitt og svart. Det karakteristiske svarte ansiktet er omkranset av lysere pels i pannen og på snuten, og dyret ligner følgelig en vaskebjørn (herav det latinske navnet *Procyon* (vaskebjørn) og *procyonoides* (vaskebjørnlignende)). Snuten er spiss og ørene avrundet. Selv om mårhund har et karakteristisk utseende, kan den nok forveksles med arter som rev (særlig korsrev - som er fargevarianter av rødrev med et tydelig mørkere kors på ryggen enn vanlig rødrev) eller grevling. De ytre karaktertrekkene kan også variere en del hos mårhund. Individene som er avlivet og observert i Finnmark har bl.a. en tettere og mer struttende pels, og kan ikke sies å være spesielt spinkle.

Utbredelse

Den første sikre registrering av mårhund i Norge ble gjort i 1983, da et dødt dyr ble funnet i Jakobsnes øst for Kirkenes. Dyret hadde trolig falt ut over en skrent og slått seg i hjel. Det andre sikre funnet er også fra Sør-Varanger da et dyr i april 1988 ble fanget og avlivet under et hus. I mars 1997 ble et dyr skutt på Vaggetem i Øvre Pasvik. Det fjerde sikre funnet er fra Skibotn i Troms hvor et dyr ble ihjelkjørt av bil 4. februar 2007. Den 22. september 2007 ble et individ drept ved Bjørnefjell i Kautokeino kommune. Den 8. oktober 2007 ble en mårhund kjørt ihjel i Hattfjelldal (bare fotodokumentasjon), og den 1. november ble et individ (hunn på 6 kg) skutt ved Unkervatnet i Hattfjelldal (Tjolmen). I tillegg foreligger flere, forholdsvis sikre observasjoner, særlig fra Finnmark (med sannsynlig yngling), men også fra Troms og lenger sør.

Arten hører opprinnelig hjemme i deler av Øst-Sibir, Korea, Japan og Kina. I 1928 ble mårhund innført til det tidligere Sovjetunionen og tilgrensende østeuropeiske land for å øke antall jaktbare pelsviltarter. Omkring 9100 dyr rømte fra oppdrett eller ble satt fri over en 25-årsperiode. Mårhund har etter hvert fått vid utbredelse i blant annet Polen, Tyskland og Finland.

Biologi

Mårhund foretrekker engområder, kratt- og fuktskog, næringsrike våtmarker og innsjøer med sivvegetasjon som leveområder, og er flink til å svømme. Den er en opportunist og generalist mht. mat og spiser det meste, ved siden av åtsler tar den mye frosk, småpattedyr, fisk, insekter, krypdyr, fugleegg og fugleunger. Utover høsten går den mer og mer over på vegetabilsk næring. Observasjoner fra Finnmark viste at et dyr der livnærte seg av åtsler og avfall. Individet som ble avlivet i 1988 hadde tilhold nær en utedo hvor det spiste ekskrementer. Arten er stort sett aktiv i skumringen og om natta, men det er ingen ting i

Påståtte mårhundobservasjoner er ofte feilbestemmelser av rødrev (korsrev) og grevling. På grunn av at dyrene har en anonym atferd kan det likevel ikke utelukkes at arten finnes enkelte steder uten å bli oppdaget. Foto: Rainer Erl.

veien for at mårhund kan bevege seg ute om dagen. Mønsteret i døgnrytmen vil imidlertid ha nær sammenheng med tilgjengeligheten av og behovet for mat. Den går i hi utpå høsten når det blir frost, omtrent som grevling, og sover en slags vintersøvn for å spare energi. Dyrene kan imidlertid ha korte aktivitetsperioder også om vinteren. De kan grave hi selv, men tar gjerne i bruk gamle grevling- eller rødrevhi. De kan også, slik som grevlingen, slå seg til i kryprom under hus.

Dyrene er kjønnsmodne etter ett år og lever sammen i parforhold tilsynelatende hele livet. Paringen foregår i februar–april, og etter ca. ni uker blir 5–8 (opp til 19) blinde valper født. Dieperioden er bortimot to måneder, og ungene klarer seg selv når de er tre–fire måneder. Individuer på 12 år er kjent. Som grevling anlegger mårhund latriner hvor flere familiemedlemmer både legger fra seg ekskrementer og urinerer. Disse er viktige i kommunikasjonen enkeltindivider imellom. Blir mårhunden skremt og aggressiv, kan den utstøte

et skarpt skrik.

Dyrene er utsatt for sykdommer og parasitter, f.eks. rabies og skabb. Det er generelt lite kunnskap om hvordan mårhund påvirker andre arter og hvilke effekter det vil få når den ankommer et nytt økosystem. I Finland, hvor arten er nøye studert, har det så langt ikke blitt påvist dramatiske negative effekter på den opprinnelige faunaen etter at mårhunden koloniserte landet. Dette må bl.a. antas å henge sammen med at den er en generalist og derfor ikke beskatter noen av byttedyrartene uforholdsmessig kraftig. Den kan imidlertid lokalt gjøre betydelig skade på bl.a. bakkehekkende fugler i hekkeperioden. Effekten av arten vil imidlertid avhenge mellom annet av hvilke andre predatorer den må konkurrere med om ressursene (som f.eks. rev, mår, mink, grevling osv.) og selv passe seg for (f.eks. ulv og gaupe).

Bestandstatus

Mårhund er i dag særlig tallrik i Finland, hvor det enkelte år er fanget over 100 000 dyr. Det er imidlertid grunn til å merke seg at arten tilsynelatende ikke har klart å etablere seg lengst nord i Finland. Dette kan indikere at den ikke klarer å overleve i et klima med lang vinter. Arter som mårhund og grevling (som generelt har mange fellestrekk) har en næringsstrategi hvor de er avhengige av en nokså lang barmarksperiode med god næringstilgang slik at de kan akkumulere mye underhudsfett å møte vinteren med, og begge artene kan fordoble kroppsvekta i løpet av høsten sammenlignet med vekt om våren. Det vil imidlertid være en balanse mellom den opplagsnæringen det er mulig å samle i løpet av sommerhalvåret og energien som går med i løpet av vinterhalvåret. På tross av opplagsnæring og hiperiode vil dyrene ikke overleve hvis perioden med snø og kulde blir for lang. Verken mårhund eller grevling går i hi i sørlige områder hvor det er tilgang på mat året rundt. I vinterhalvåret vil mårhund på våre breddegrader i stor utstrekning være henvist til søppel og åtsler.

Fra Sverige er det rapportert flere enkeltobservasjoner av mårhund, men det er foreløpig ikke bekreftet at arten har etablert faste bestander der. Undersøkelser derfra har også vist at såkalte mårhundobservasjoner gjerne er feilbestemmelser av rødrev og grevling. På grunn av artens nokså anonyme atferd kan det likevel ikke utelukkes at den kan finnes enkelte steder uten å bli oppdaget. Mønsteret både fra de norske og svenske observasjonene så langt er imidlertid at det fra tid til annen kommer streifdyr fra den finske bestanden som til dels havner langt vekk fra morpopulasjonen. At enkeltindivider hos en art kan havne fjernt fra utbredelsesfronten er ikke uvanlig. Når det gjelder mårhundobservasjonene fra Finnmark og Troms er det naturlig å tenke seg at dyrene har fulgt de lavereliggende, nord-vestlige dalgangene fra den Botniske viken på veien nordover. At arten så langt ikke har etablert noen fast bestand i Sverige, og at det i Norge bare foreligger spredte observasjoner, kan indikere at levestandardene i Skandinavia er langt mindre gunstige for den enn i Finland, og bare framtida vil vise om den klarer å etablere seg. Et mildere klima vil trolig kunne øke mulighetene for ytterligere spredning og etablering.

Referanser

Bevanger, K. 2005. Nye dyrearter i norsk natur. – Landbruksforlaget, Oslo.

Bevanger, K. & Ree, V. 1994. Fugler og pattedyr. - S. 74-120 i Tømmerås, B.Å. (red.). Introduksjoner av fremmede organismer til Norge. - NINA Utredning 62.

Björvall, A. & Ullström, S. 1997. Pattedyr. Alle Europas arter i tekst og bilde. – Cappelen felthåndbøker. J.W. Cappelen Forlag a.s., Oslo.

Henriksen, G. 1994. Mårhunden klarer ikke å etablere seg i nord. – Fauna 47: 302-305.

Kauhala, K. 1992. Ecological characteristics of the raccoon dog in Finland. – PhD Thesis. Finn. Game Res. Inst. Game Division.

Kauhala, K. 1996. Introduced carnivores in Europe with special reference to central and northern Europe. – Wildlife Biology 2: 197-204.

Kauhala, K., Laukkanen, P., Von Rege, I. Kauhala, K. 1998. Summer food composition and food niche overlap of the raccoon dog, red fox and badger in Finland. – Ecography 21: 457-463.

Macdonald, D. (red.). 2001. The new encyclopaedia of mammals. – Oxford University Press, Oxford.

Myrberget, S. 1987. Introduction of mammals and birds in Norway including Svalbard. - Medd. norsk. Viltforsk. 3 (17): 1-28.

Myrberget, S. 1990. Mårhunden. - S. 60-61 i Semb-Johansson, A. (red.). Norges dyr. Pattedyrene 1. Cappelen, Oslo.

Pedersen, J.A. 1964. Vil mårhunden invadere Norge? - Fauna 17: 179-189.

Wikan, S. 1983. Mårhund funnet død i Sør-Varanger - ny norsk pattedyrart. - Fauna 36: 103.

Wikan, S. 1997. Norges tredje mårhund skutt i Pasvik. – Fauna 50: 80-81.

Wikan, S. & Henriksen, G. 1991. Mårhund - ny art for Norge. - Fauna 44: 210-213.